

ons voor, dat haar het moeilijkste van haar taak niet geheel gelukte: door te dringen in 't innerlijk leven van haar beide hoofdpersonen; te blikken ook in de diepste schuilkamers van hun hart.

Neem bv. *Willem van Oranje*. Zij wéét, dat hij Calvinist was en laat het hem zeggen ook. Zelfs heeft hij 'n keer de praedestinatie... in den mond. Maar van een Calvinistisch leven merken we niet veel; meer dan eens schijnt een onbedwingbare eerezucht de groote motor te zijn, die hem in beweging brengt; het is een „Calvinisme van den kouden grond,” verflent en verschrompeld; déze *Willem* gaat zijn eigen gang, en men merkt zoo weinig, dat hij zich voelt een instrument in de hand zijns Gods. Hij zoekt teveel zichzelf en te weinig de eere Gods.

En zoo min de schrijfster *Willem van Oranje* als Calvinist begrijpt, zoo min kent ze ook in den grond ons Calvinistisch volkskarakter. Zij heeft er blijkbaar niets van gemerkt, hoe onder 't bestuur van *De Witt* de kerk op libertijnsche wijze is geknecht, en hoe het volk van zijn stadhouder zoowel de bevrijding des lands als die der kerk verwachtte.

Telkens wijst ze er op, dat *Willem* in 't bezit was van „den naam.” Alsof de Oranjenam magische kracht bezat; alsof het niet waren de *beginzelen*, die 't Oranjehuis steeds had voorgestaan, waarmee het volk zich verwant gevoelde!

Zij kent blijkbaar het Calvinisme slechts van hooren-zeggen. Onze aanmerking bedoelt niet af te breken. Zij wil slechts wijzen de zwakke plek van een uitnemend boek, waaraan ons volk, en niet het minst „jong-Holland” hopen we, op ouderwetsche manier „smullen” zal!

P. BR.

De dag der kleine dingen.

Van den 13^{en} tot den 19^{en} December l.l. was er in Den Haag een tentoonstelling geopend, evenals daarvoor in Amsterdam en Rotterdam, een tentoonstelling, gelijk er nooit eerder een geweest is. 't Was er een van landbouwproducten uit Palestina en van voortbrengselen der kunstvlijtschool Bezaleël te Jeruzalem, een Joodsche tentoonstelling dus, die ten doel had de aandacht te vestigen op wat het Zionisme in enkele jaren daar tot stand heeft gebracht.

Wie nu een grootsche tentoonstelling verwachtte, werd teleurgesteld. 't Was de dag der kleine dingen. Op een tafel stonden flesschen wijn, honing en olie, en schalen met amandelen en uitgeperste olijven. Daarnaast op den vloer een stapel blokjes zeep. Dat was de tentoonstelling van producten. Die van Bazaleël was grooter. Ik zag er een tafel met vouwbeenen en lijstwerk, vitrines met goud- en zilversmeewerk, weefsels met goud- en zilverdraad, koperen gegraveerde wandtegels met Hebreeuwsche opschriften, tapijtwerk, op Perzische tapijten gelijkende. En voorts waren 'de wanden versierd met eenige schilderijen, o.a. van Jozef Israëls, met foto's van Palestijnsche landbouwendernemingen en scholen, met kunstprenten, op Israël betrekking hebbende, en ten slotte met teekeningen, vervaardigd door de leerlingen der Bazaleëlschool. Voorts stond er nog een tafel met nieuwe Joodsche literatuur, voornamelijk in het Duitsch, en hing aan den wand een verzameling van Zionistische bladen in velerlei talen, — in het Nederlandsch de Joodsche Wachter. Ten slotte een tafel, waar brochures over het Zionisme werden verkocht.

En toen ik dat alles bekeken had, nam ik nog een tweede tentoonstelling op. Ik lette op de bezoekers. 't Was er vol, en 't waren allen, — met enkele uitzonderingen — Joden. Ouden en kinderen, mannen en vrouwen, aanzienlijken en zeer geringen, die ook wenschten te zien, wat ze beschouwen als den dageraad van een nieuwen dag.

Ik stond met een Jood voor een teekening: Müde Wanderer, (moede zwervers,) en we spraken er over, toe dat plaatje een zinnebeeld is van de natie, die hier

in vrede leeft, maar op zoovele plaatsen geen rust vinden kan. Ik hoorde een ouden man zeggen: „Ik kom er niet meer,” waarop zijn metgezel antwoordde: „Daar kun je nog niets van zeggen.” Dát was mij óók een tentoonstelling.

Natuurlijk stond ik aan het boekenstalletje, en ik wensch de lezers thans iets mede te deelen van wat tot dusver door de Joden in Palestina tot stand is gebracht.

Vooraf ga de mededeeling, dat Palestina, ongeveer zoo groot als Nederland, tegenwoordig een bevolking heeft van 700.000 zielen, waarvan 100.000 Joden, 80.000 Christenen en de overigen Arabieren. Van de Joden wonen de meesten in de steden, in Jeruzalem 53.000 (van de 80.000 inwoners der stad) en op het platteland slechts 7000. Die laatste zijn de kolonisten, de voorttrekkers in den strijd tot de vreedzame verovering van het land.

De Joden in de steden zijn ten deele een bevolking, die er sinds eeuwen woont; ten deele ook zijn het pelgrims, die gekomen zijn om op de heilige plaatsen te sterven. De Zionistische beweging wil echter in het land niet sterven, maar leven, en richt zich daarom niet op de steden, maar op het platteland. Want zal een volk in een land bestaan, dan moet er landbouw en veeteelt zijn.

De vraag is dus geweest, of Palestina voor deze bedrijven geschikt is, en de tentoonstelling gaf daarop het antwoord. Men kan het land, wat de gesteldheid betreft, in vier strooken verdeelen, die Noord-Zuid loopen.

1e. Het kustgebied met drie vruchtbare vlakten. De vlakte Sefela tusschen Gaza en Jaffa, (Joppe,) waar voornamelijk gerst wordt verbouwd. Dan de vlakte Saron van Jaffa tot Haïfa bij den Karmel, waar in de eerste plaats sinaasappelen worden gekweekt. In 1906 kon men 600000 kisten van deze vruchten uitvoeren, waarvan 60000 kisten uit de Joodsche kweekerijen kwamen. Voorts kweekt men er citroenen, olijven, vijgen, abrikozen, wijn en andere zuidvruchten. De grond is er uit zijn aard in den zomer te droog, maar men besproeit de akkers met water, dat door petroleummotoren uit den grond wordt opgepompt. Eindelijk nog de vlakte van Jizreël ten N. O. van den Karmel, die weer voornamelijk koren kweekt.

2e. De tweede strook is het West-Jordaansch bergland, waarvan de hoogste punten 1200 M. boven de zee zijn. Dit bergland bestaat uit kalk, en is zeer dor. Maar de kalk verweert en vormt een grond, waarin de olijfboom en de vijgeboom best willen groeien, als ze maar geplant worden. En het Zionisme is daar juist bezig olijfbomen te planten; het heeft daartoe zelfs een apart olijfboomfonds. Wie zes mark (f 3.60) zendt, krijgt een boom op zijn naam geplant. Na een drietal jaren geeft die boom vrucht, die gemiddeld f 1.50 waard is, terwijl de boom honderden jaren oud kan worden. Men is thans bezig aan den spoorweg van Joppe naar Jeruzalem een olijvenbosch aan te leggen, dat het Herzlwoud zal heeten ter gedachtenis aan Theodor Herzl, den stichter van het Zionisme.

3e. De derde strook is het diepe Jordaandal, dat in zijn benedendeel, waar de Doode Zee 394 M. lager ligt dan de zeespiegel, een tropisch klimaat heeft, en een uitstekend land is voor bananen en dadels, die er nu reeds groeien, en voor katoen en suikerriet, die men er denkt te kweken. Daarbij heeft men in het snelstroomende Jordaanaanwater, met een verval van gemiddeld 3.5 M. per K. M., een rijke bron van electricische kracht voor de toekomstige fabrieken.

4e. Aan de overzijde van de Jordaan volgt een hoogland van vulkanisch gesteente, waarvan sommige deelen buitengewoon vruchtbaar zijn. Het grootste deel is uitmendend weiland, in het Westen geschikt voor koeien, in het Oosten voor schapen en geiten.

Het water van de Doode Zee bevat kali- en broomzouten; asfalt, zwavel en petroleum worden bij die zee en bij het meer van Tiberias gevonden, terwijl het oude Gilead aan de overzij van de Jordaan rijke fosfaatbeddingen heeft.

Regenrijk is het land niet; toch valt er ongeveer evenveel regenwater als in ons land, maar het valt alleen in den winter, van November tot April. In den zomer regent het niet. Men zal dus weer, evenals in oude tijden, het regenwater in putten en waterleidingen moeten bewaren.

En op de vraag, of Palestina een geschikt land voor een groote bevolking kan worden, geeft het Zionisme beslist een bevestigend antwoord. Alles staat echter nog in zijn eerste begin; het Zionisme is als denkbeeld nog maar dertien jaren oud, en in de praktijk nog veel jonger. De kolonisatie intusschen is wat ouder; ze begon ongeveer 1880, maar wilde niet goed vlotten, en heeft eerst in de laatste jaren beter vooruitgang gekregen. Tegenwoordig zijn in de omstreken van Jaffa een veertiental koloniën, die samen 3000 bewoners hebben en ruim 7000 H.A. grond bewerken. Verder in de vlakte van Saron zeven koloniën met 1000 inwoners en 5800 HA. land; in Galiléa tien koloniën met 2000 menschen en 13000 HA. In al die koloniën zijn scholen, waar de jeugd Hebreuwsch leert, terwijl ook de ouderen zich de taal der vaderen aanwennen.

Een zeer eigenaardige instelling, gesticht op het Zionistencongres van 1901, is het Joodsche Nationale Fonds. Dat fonds was den 1^{en} Januari 1909 reeds een miljoen gulden rijk, en bestaat geheel uit vrijwillige giften. Bij alle trouwe Zionisten wordt bij bruiloften en begrafenis en dergelijke gelegenheden gecollecteerd voor het fonds; er bestaan postzegels, die voor dit doel vrijwillig achter op brieven worden geplakt; voorts wordt de opbrengst van zilverpapier, gebruikte postzegels, en dergelijke, die onder Christenen vaak voor de zending worden besteed, door de Zionisten gevoegd bij het nationale fonds. Dit fonds wil in Palestina grond koopen, die nooit in privaats bezit zal komen. De grond zal eigendom zijn van het Joodsche volk, en zal aan Joodsche landbouwers worden verpacht of in erfpacht gegeven. Tegenwoordig kan dat nog niet; de Turksche regeering weet van geen anderen eigendom dan persoonlijke. Toch heeft het fonds reeds de Bezalelschool en het Joodsche museum te Jeruzalem in eigendom, en heeft het te Joppe geld verstrekt aan de bouwmaatschappij, die daar een nieuwe Jodenwijk aanlegt. Het fonds wacht echter op verandering in de Turksche wetgeving, om dan op groote schaal grond aan te koopen. En dan verwacht men, dat steeds meer Joden naar Palestina zullen verhuizen. In ons eigen land is kort geleden een vereeniging opgericht, die in deze richting gaat meewerken door het stichten van een Joodsche land- en tuinbouwschool, waarvan de leerlingen, na hun studie, naar het land der vaderen zullen gaan.

Intusschen denkt het Zionisme niet uitsluitend aan den landbouw; het land moet ook zijn handwerkslieden en kunstenaars hebben, en tegelijk wenscht men de Joden in de steden van het Heilige Land, die thans in groote armoede leven, vooruit te helpen. Daartoe is in 1906 te Jeruzalem de school geopend, die genoemd is naar den kunstenaar van den tabernakel, Bezaleel. Ze begon met 20 leerlingen en heeft er thans ruim 200, die onderwezen worden in teekenen, schilderen, modelleeren, in tapijtweven, in houtsnijwerk, in lijstenmakerij, in koperbewerking, in goud- en zilversmederij, in steenhouwen en mandenvlechten. Voor een deel wordt hetgeen de leerlingen hebben gemaakt verkocht aan de talrijke reizigers, die elk jaar het Heilige Land bezoeken. Ook deze school geeft haar onderwijs uitsluitend in de Hebreuwsche taal.

Zoo werkt het Zionisme in de praktijk. In theorie ijvert het om alle Joden tot Zionisten te maken, en tracht het te verkrijgen, dat de Turksche regeering Palestina als een zelfbesturende provincie erkent, waarbij de zelfstandigheid door de groote mogendheden gewaarborgd moet worden. Over 'talgemeen wordt dit streven met een goed oog aanschouwd, en ook onze Koningin heeft haar belangstelling getoond, door met den Prins-Gemaal de tentoonstelling te bezoeken en zich alles te laten uitleggen.

Het is een dag der kleine dingen. Wat het worden zal, leert de toekomst. Maar wie het Joodsche volk liefheeft om der vaderen wil, let op het uitbotten van den vijgeboom, en vraag, of thans de zomer niet nabij is.

A. L.

EEN WERKEZEL.

Het schijnt wel, dat onze studeerende vriend begrijpt wat eigenlijk „leven” is, en waarom hem „t leven” gegeven is. Immers zegt De Génestet:

„Werken en denken en leeren is *leven*”, en:
„Om te leeren is *t leven* gegeven.”

Werken. Mij dunkt, dat niemand het tegenovergestelde zal beweren van den student, die met alle kracht de blauwe rookwolken uit zijn Duitscher zit te trekken, zoodat het niet lang meer zal duren, dat èn meester èn hond in een dikken rookmist rondtasten!

Denken. Bewijst die gebalde vuist, tegen het voorhoofd gedrukt, niet genoeg, dat hij alles om zich heen vergeet en zich alleen met dat ééne, met dat moeilijke vraagstuk, dat bijna niet op te lossen probleem, bezig houdt?

Leeren. Zie naar het geopende boek; let op dat aandachtig turen naar de bron, waaruit hij zijn wijsheid moet verzamelen; en durft gij nog twijfelen of hij wel werkelijk leert?

Neen, lezer, hij zal niet tersluiks, verborgen achter zijn hand doen, wat zijn kameraad (die naar het schijnt alle beleefdheid uit het oog verloren heeft) zonder blikken of blozen in 't openbaar laat zien. Neen, in dit stil studeervertrek wordt „geleefd.”

Onze student is het geheel eens met de dichterlijke ontboezeming:

„Dat wie niet werken wil, niet ete! staat geschreven,
Hij, die niet denkt, hij mag wel eten — maar niet leven.”

J. H. v. R.